

Angst voor de islam?
Met de hoofddoek wordt veel versluierd door zowel voor- als tegenstanders.

pagina 3

De oudste beweging van Nederland
Verschillende bondgenoten uiten zich over het belang van Kerk en Vrede

pagina. 7

Verkiezingsuitslag
Met spanning op de uitslag gewacht van de Amerikaanse presidentsverkiezingen. Lood om oud ijzer?

pagina 9

EN VERDER: BURGERRECHTEN EN TERRORISME PAG. 2 BANG VOOR GEWELD PAG. 5 JUBILEUM PAG. 6 PACIFISME NU PAG. 8 AGENDA PAG. 10 MALEACHI PAG. 11 ACTIES PAG. 12 EN IN DE ONDERKANT: DE STAF VAN KERK EN VREDE

Kerk en Vrede tachtig jaar jong

Abe Thijs

Een nieuw blad, een nieuwe richting, een nieuwe toekomst?

Bij het verschijnen van het eerste nummer van het nieuwe lijfblad van Kerk en Vrede, Vredesspiraal, past een bezinning over de toekomst van Kerk en Vrede. Hoe zal de toekomst van Kerk en Vrede eruit gaan zien, en speelt de internationale situatie daar een rol in, en zo ja, hoe? Is er in deze steeds verder seculariserende maatschappij nog wel behoefte aan of zelfs plaats voor een organisatie als Kerk en Vrede? Vragen die bij het verschijnen van de eerste Vredesspiraal de moeite van het overdenken waard zijn.

Laten we met de eerste vraag beginnen: wat zal de rol van de internationale politieke verhoudingen zijn bij het bepalen van de toekomst van Kerk en Vrede? In de afgelopen vijf jaar is er een omslag geweest in de internationale verhoudingen die wat betreft impact te vergelijken is met het einde van de Koude Oorlog begin jaren '90. De aanslagen van 11 september 2001 hebben voor een nieuwe uitbraak van geweld gezorgd van de kant van de Westerse wereld, onder leiding van de Verenigde Staten. De oorlog tegen het terrorisme is nu drie jaar bezig, en in plaats van de beloofde rust en vrede kent de wereld juist veel meer geweld. De conflicten in Afghanistan en Irak hebben niet alleen op het internationale toneel voor een omslag gezorgd; ook op nationaal niveau lijkt er een mentaliteitsverandering te hebben plaatsgevonden. De overheid heeft aan rust en veiligheid de allerhoogste prioriteit gegeven en in het kader van deze thematiek sommige bestuurders buitengewone bevoegdheden gegeven. Daarnaast heeft Nederland een militair aandeel in de verdediging en bezetting van Irak en wordt geweld zo met geweld bestreden. Is het benadrukken van andere, vredelievende en pacifistische oplossingen voor conflicten in een tijd van geweld en polarisatie dan geen hopeloze missie?

Nee, dat is het zeker niet. Juist in deze tijd, waarin de angst voor

foto Kerk en Vrede © Aratio

terrorisme de internationale en nationale politieke agenda beheerst, is het hard nodig om de aandacht te vragen voor alternatieve oplossingen. Oplossingen waarbij geen reactief geweld, maar het zoeken naar de oorsprong van conflicten centraal staat. Oplossingen waardoor de geweldsspiraal doorbroken kan worden en er een vredesspiraal kan worden gestart. De afgelopen tijd hebben leden van Kerk en Vrede meerdere malen geprobeerd in verschillende media een ander geluid te laten horen. Verder heeft Kerk en Vrede in de afgelopen tijd nieuwe bondgenoten gezocht en gevonden in verschillende andere vredesorganisaties. In de vredesweek bleek verder dat de belangstelling voor vredeswerk aan het groeien is. Juist in deze tijd moeten vredesorganisaties proberen de boodschap van vrede aan de mens en over het voetlicht te brengen. Door middel van publicaties, het geven van voorlichting en het organiseren van bijeenkomsten moet juist in deze tijd de

boodschap van vrede worden uitgedragen. Het oprichten van Vredesspiraal als medium voor de missie van Kerk en Vrede is hiertoe een flinke stap in de goede richting.

het belang van een vredescultuur onderstrepen en zo van de PKN een vredeskerk maken

Op het kerkelijke vlak is er afgelopen tijd ook een en ander veranderd. De oprichting van de PKN afgelopen jaar heeft aan de ene kant tot een grotere eenheid binnen de protestantse kerk geleid, maar aan de andere kant voor onzekerheid gezorgd binnen verschillende groeperingen in de kerk, die zich afvragen wat de koers zal zijn van deze nieuwe, gezamenlijke PKN. Daarnaast is er de afgelopen decennia een trend zichtbaar van zich doorzettende secularisering. Moeten we uit deze ontwikkelingen niet de conclusie trekken dat voor kerkelijke vredesorganisaties het tij verlopen is?

Wederom moet op deze vraag het antwoord 'neen' zijn. Het samengaan van de verschillende protestantse kerken kan voor Kerk en Vrede veel meer een kans zijn om de boodschap van vrede opnieuw op de kerkelijke agenda te krijgen. De koers van de PKN is nog niet vastgesteld en het is onder andere aan Kerk en Vrede om het belang van een vredescultuur te onderstrepen en zo van de PKN een vredeskerk te maken. De opkomst in de afgelopen Vredesweek kan ook hier worden aangehaald als blijk van toenemende kerkelijke interesse in vredesvraagstukken. Ook de interreligieuze dialoog wordt als een steeds belangrijker aandachtspunt gezien, door de samenleving in het algemeen en de verschillende religies in het bijzonder. Kerk en Vrede heeft zich via verschillende werkgroepen met deze thematiek beziggehouden en zal daar in de toekomst mee moeten doorgaan, om zo te proberen de vooroordeelen die veel mensen over bepaalde religies hebben, weg te nemen.

Juist in deze tijd van politieke onrust en kerkelijke onzekerheid moet Kerk en Vrede zich sterk maken voor de boodschap van vrede en proberen deze boodschap op zoveel mogelijk plaatsen aan zoveel mogelijk mensen over te brengen. Dit zowel op grote schaal, door te publiceren in dagbladen en door de media-aandacht voor Kerk en Vrede te vergroten, als op kleine schaal, door op lokaal niveau met mensen in gesprek te gaan in werkgroepen, kerken en op themadagen. De drie hoofdthema's van Kerk en Vrede - vredescultuur, een nieuwe pacifistische agenda, en de interreligieuze dialoog - zijn hiervoor zeer geschikt. Het moge duidelijk zijn dat het belang van vredesorganisaties als Kerk en Vrede in deze tijd meer en meer toeneemt en dat ons nog heel wat te doen staat. Toch kunnen we de toekomst vol goede moed tegemoet zien en ons door het nieuwe medium, Vredesspiraal, laten inspireren tot het uitdragen van de vrede.

ANGST VOOR TERRORISME TORNT AAN BURGERRECHTEN

Welke risico's lopen jij en ik?

Mark Akkerman

Drie jaar 'oorlog tegen terrorisme' heeft desastreuze gevolgen voor de burgerrechten.

Verdachten van terroristische activiteiten worden langdurig en zonder proces vastgehouden, inbreuken op privacy worden meer en meer toegestaan en zelfs de vrijheid van meningsuiting komt onder druk te staan.

De Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk lopen in deze ontwikkelingen voorop, maar Nederland en andere landen blijven niet ver achter. Burgerrechten zijn met dit alles verworden van rechten tot gunsten, die alleen toegekend worden wanneer de uitoefening van de rechten de overheid niet in de weg zit.

Het is goed om nog eens na te gaan, waarom burgerrechten er ooit gekomen zijn en waarom ze geacht worden een universele geldigheid te hebben. De belangrijkste reden hiervoor was namelijk juist bescherming tegen optreden van de overheid. Ze vormen daarmee ook een van de hoekstenen van de democratie. Het valt toch moeilijk vol te houden dat de democratie gered kan worden door het wegnemen van een van de hoekstenen teneinde deze te laten instorten. Toch is dat precies wat dreigt te gebeuren.

Met een beroep op 'de veiligheid', waarbij doelbewust angstgevoelens worden vergroot, worden burgerrechten steeds vaker aangeast en ingeperkt. De beginselen van de rechtstaat worden de dupe van de 'strijd tegen terrorisme' en vreemdelingenhaat wordt aangewakkerd.

Guantanamo Bay

Gevangengenomen Taliban-strijders, althans personen die verdacht werden van het vechten voor de Taliban in Afghanistan, werden opgesloten op de Amerikaanse legerbasis Guantanamo Bay op Cuba. Op het moment lopen, bijna drie jaar later, de eerste processen tegen deze mensen. Al die tijd zijn ze, zonder enige

vorm van proces en zonder recht op rechtsbijstand, bezoek of wat dan ook, in slechte omstandigheden gevangen gehouden in een soort hondenkooien.

De naar buiten gekomen martelingen in de Abu Graib-gevangenis in Irak blijken allesbehalve losstaande incidenten te zijn. Marteling en foltering zijn, in ernstige overtreding van internationaal recht, waaronder de universeel geldende Verdragen van Genève, standaardmethoden om gevangenen aan het praten te krijgen. Toestemming en orders hiervoor komen uit de hoogste regionen van het Pentagon. Er zijn verder sterke aanwijzingen dat een geheim netwerk van Amerikaanse gevangenis bestaait, waar helemaal geen enkel (toe)zicht op is. Erkende mensenrechtenorganisaties als Amnesty International en Human Rights Watch hebben meerdere keren de omstandigheden in de gevangenis en de du-

specifieke verdenkingen vereist zijn, mogelijk.

Het onderscheid dat er in de PATRIOT Act gemaakt wordt tussen Amerikaanse staatsburgers en anderen is wel het meest schokkende. Voor niet-Amerikanen gelden strengere terrorismewetten, ze kunnen het land uitgezet worden als ze een organisatie ondersteunen of ondersteund hebben die ooit geweld heeft gebruikt of met geweldgebruik bedreigd heeft, en ze kunnen worden onderworpen aan preventieve detentie van onbepaalde duur, waarvoor slechts een 'redelijk vermoeden' van schuld door de politie nodig is.

Wetgeving in Nederland

In Nederland werd het Wetboek van Strafrecht aangevuld met specifieke 'terrorisme'-bepalingen. Misdrijven kunnen daardoor zwaarder bestraft worden, wanneer zij met een 'terroristisch oog-

Foto Press National

bieuze juridische gronden waarop mensen vastzitten aangeklaagd.

Wetgeving

De twee landen die voorop lopen in de 'strijd tegen terrorisme', de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk, zijn ook niet toevallig de landen waar de meest stringente nieuwe wetgeving ingevoerd is.

Het bekendste voorbeeld hiervan is wel de Amerikaanse USA PATRIOT Act (Uniting and Strengthening America by Providing Appropriate Tools Required to Intercept and Obstruct Terrorism). Door deze wet zijn bijvoorbeeld huiszoekingen zonder medeweten van de bewoner, zeg maar inbraak, waarvoor geen

merk' gepleegd worden. Deze uiterst vreemde toevoeging gaat zover dat alleen al het willen veranderen van de fundamentele politieke en economische structuur van een land als terroristisch doel wordt beschouwd. De activiteiten van heel wat actiegroepjes die terecht zulke structuren willen wijzigen kunnen hier al onder geschaard worden.

De nieuwste voorgestelde wetgeving in het kader van terrorismebestrijding gaat nog verder. Die geeft de regering, en meer in het bijzonder minister Donner, ongekende bevoegdheden wanneer dit nodig wordt geacht. Openlijk wordt erover gesproken dat in een alarmsituatie burgerrechten als de vrijheid van vergadering en zelfs

de vrijheid van meningsuiting beperkt moeten worden. Ook de bevoegdheden van minister Remkes worden flink uitgebreid, bijvoorbeeld waar het gaat om directe aansturing van de politie.

De algemene identificatieplicht, die in 2005 ingevoerd wordt, dwingt personen vanaf 14 jaar altijd een identiteitsbewijs op zak te hebben. Het is nodeloos te zeggen dat vooral allochtonen het risico lopen gecontroleerd te gaan worden. Illegale vluchtelingen, die al gebukt gaan onder het uiterst rechtse beleid van minister Verdonk, zullen hierdoor nog meer in de knel komen. Ze gaan een nog groter risico lopen om in de gevangenis te belanden en uitgezet te worden, ellende, honger, vervolging of de dood tegemoet.

Politiek en rechtspraak

Een andere zorgelijke ontwikkeling is de steeds grotere bemoeienis vanuit de politiek richting rechtspraak. Naast bijvoorbeeld de opmerkingen vanuit de Tweede Kamer en de regering over het vonnis tegen Volkert van der G., of bij de veroordeling van Albert Heijn-medewerkers die een overvaller hadden mishandeld, speelde dit ook in een aantal zogenaamde 'terrorisme-zaken'.

Twee groepjes, die op basis van uiterst vage AIVD-informatie, gearresteerd en vervolgd werden wegens (de voorbereiding van) terroristische activiteiten, werden door de rechter vrijgesproken. Niet omdat de AIVD-informatie in principe niet gebruikt zou mogen worden in een rechtszaak, maar omdat deze informatie enerzijds onvoldoende aanleiding voor bepaalde gebruikte opsporingsmiddelen bood en anderzijds omdat het totale bewijs überhaupt onvoldoende was om tot een veroordeling te komen.

De hele politiek sprak vervolgens schande van deze uitspraak en drong aan op het toelaatbaar maken van AIVD-informatie, zonder dat hiervoor bronnen vrijgegeven hoeven te worden en zonder dat deze informatie ingezien, laat staan aangevochten, mag worden door de verdediging, in rechtszaken. De regering voldeed graag aan deze wens, waardoor nu mensen veroordeeld kunnen worden op basis van geheime informatie en onbekende verdenkin-

gen, die aldus niet door hen weerlegd kunnen worden. Hoewel dergelijke wetgeving een rechtstaat totaal onwaardig is, volgde nauwelijks protest. Voor de 'veiligheid' lijkt alles geoorloofd.

Een ander punt van zorg is het uitleveringsbeleid van de Nederlandse regering. De uiterst dubieuze uitleveringen van bijvoorbeeld Juanra aan Spanje en Maarten Blok aan Zweden werden op z'n minst nog uiteindelijk door een rechtbank goedgekeurd.

Een nog veel ernstigere zaak was de uitlevering van Mullah Krekar naar Noorwegen, die tegen alle regels in toch doorgezet werd omdat minister Donner de Amerikanen, die hem van contacten met Al Qaeda en met Saddam Hoessein verdachten, persé ter wille wilde zijn.

Ook het bij voorbaat schuldig verklaren van personen die alleen nog maar van bepaalde zaken verdacht worden, is een ongekende aantasting van één van de belangrijkste beginselen van de rechtstaat: iemand is onschuldig totdat zijn schuld bewezen is. Het gaat zelfs nog verder, want als verdachte personen, meestal wegens gebrek aan bewijs, door een rechtbank worden vrijgesproken, dan wordt er schande van gesproken dat deze 'terroristen' niet veroordeeld worden. Met andere woorden, wie eenmaal verdacht wordt van (voorbereiding van) terroristische activiteiten is hoe dan ook schuldig, zelfs wanneer die persoon vrijgesproken wordt. Het ligt dan niet aan gebrek aan bewijs, verkeerdt politieonderzoek, onjuiste informatie of wat dan ook, maar aan slechte rechters of aan gebrek aan wetgeving die nog meer burgerrechtenschendingen mogelijk maakt. Liever tien personen ten onrechte in de cel, dan één terrorist laten lopen, is de nieuwe opvatting.

Rond het proces van de ketchupgooisters tegen minister Verdonk, nog zo'n dubieuze zaak, sprak bijna de voltallige Tweede Kamer schande van de vrijlating van de twee verdachten uit voorlopige hechtenis. De advocaten Victor Koppe en Britta Böhrer concludeerden in een ingezonden stuk in NRC Handelsblad dan ook terecht dat de rechtstaat meer te vrezen heeft van kamerleden dan van ketchupgooiers.

REDACTIONEEL

Het nieuwe millennium was nauwelijks gestart, het Oecumenische Decennium "to overcome violence" nog maar net begonnen, toen na 11 september 2001 een nieuw spiraal van geweld op gang werd gebracht. Ontmoedigend.

Bemoedigend is de volksbeweging die in 2003 wereldwijd met ongekende massa's de straat op ging tegen een oorlog die nog niet eens begonnen was. Deze nieuwe vredesbe-

weging gaf hoop, dwars door al het geweld heen, en die hoop willen we uitdrukken in de naam Vredesspiraal waaronder we het nieuwe blad van Kerk en Vrede ten doop houden, nu Vonk moest stoppen. De abonnees van Vonk zijn van harte uitgenodigd om mee te blijven lezen.

"Vredesspiraal" drukt de hoop uit van het alternatief, een beweging die gestaag, stabiel en flexibel, verdiepend en verbredend voortgaat.

Vredesspiraal wil als kwartaalblad toerusten voor een toekomst vanuit hedendaags geloven in gerechtigheid en vrede. We zullen zoveel mogelijk stemmen uit eigen kring,

uit andere kringen en uit andere landen hiertoe ruimte geven.

Dit 0-nummer draait om het 80-jarig bestaan van de vereniging Kerk en Vrede als pacifistische beweging in Nederland. Vanaf de nieuwe jaargang zal Vredesspiraal vanuit Kerk en Vrede podium bieden en minder naar zichzelf kijken.

Nu u dit leest, weet u mogelijk al wie voor de komende vier jaar de president zal zijn van de Verenigde Staten, een land dat in onze vredeswerk ons zoveel te doen geeft. Deze eerste Vredesspiraal ging net vóór de

verkiezingen ter perse. In het artikel dat we wijden aan deze verkiezingen, kunt u lezen dat voor een vreedzamere wereldpolitiek de uitslag er niet veel toe doet. Om die reden laten we deze stem uit de Verenigde Staten horen ook nadat de uitslag bekend is.

Vredesspiraal: alle vragen van economisch en militair geweld weer stellen en vreedzame gelovige antwoorden zoeken onder nieuwe omstandigheden; ongebaande wegen gaand op oude sporen. Wij gaan in vertrouwen met u die weg.

Een machtig spel met angst

Basema Spijkerman-Salman
Yosé Höhne-Sparborth

President Bush loopt voorop in de suggestie dat de wereld sinds 11 september 2001 een godsdienstoorlog beleeft.

Hij spreekt graag in religieuze termen en wijst op fundamentalistische jihad-strijders tegen het westen die hij nog liever benoemt als terroristen. Bepaalde islamitische verzetsgroepen van hun zijde kiezen dezelfde weg en legitimeren hun gewelddadige aanslagen met het opkomen voor een zuivere islam. Feitelijk manipuleren beide partijen heersende angst en woede.

De grote moeilijkheid is om niet te vervallen in een complottheorie en wel zichtbaar te maken dat er samenhangen zijn in discussies op wereldniveau en op lokaal niveau. De samenhang aangeven is op zich al interpreterende arbeid, hetgeen de discussie bijzonder moeilijk maakt. De samenhang aangeven kán helpen om inzicht te krijgen in de complexiteit, maar kán ook de complexiteit versimpelen. Waarschijnlijk doet het meestal beide tegelijk. En de interpretatie die zo ontstaat hangt af van het oriëntatiepunt bij het geven van het overzicht.

Degenen die de ontwikkelingen verstaan als een godsdienstoorlog, neigen ertoe om de islam weg te zetten als achterlijk en agressief, middeleeuws is ook vaak de term. Ook wordt gesuggereerd dat de moslims fundamentalistisch zijn, tegenover de christenen en niet-godsdienstigen die allen verlicht, democratisch en modern zouden zijn. Fundamentalisme wordt met één vorm van godsdienst/levensovertuiging gelijkgesteld, tegenover andere godsdiensten en levensovertuigingen.

Die interpretaties sluiten aan bij het verlegenheidsargument van Bush om zijn oorlog tegen Irak te blijven legitimeren, ook al werden er geen massavernietigingswapens gevonden. De legitimatie achteraf van de Irak-oorlog is het 'brengen

van democratie'. De hele koloniale overheersing werd altijd en overal gelegitimeerd met 'beschaving brengen', 'bekeren en dopen', 'ontwikkelen'. De brengrers waren beschaafd, hadden de beste levensovertuiging en waren ontwikkeld. Je zou bijna zeggen: als dát geen fundamentalisme is... We weten inmiddels, dat vijf eeuwen kolonialisme plaatsvond vanwege 'het goud' en al waarvoor dat symbool staat en we distantieren ons daarvan. Kolonialisme is verleden tijd.

Het egocentrische in die politieke waarneming wordt helder, als je vergelijkt hoe Nederlanders reageren rondom 60 jaar bevrijding enerzijds en koloniaal verleden anderzijds. De vijf jaar oorlogsgeschiedenis zijn na 60 jaar nog heel present en hoogst actueel. Ze zitten in onze politieke collectieve genen. Als echter zwarten verwij-

mogen om de actualiteit van het koloniale leed te onderkennen is één van de stoornissen in collectieve westerse waarneming en beoordeling.

Die stoornis in de waarneming veroorzaakt collectieve geheugenstoornis en leidt tot herhaling van de geschiedenis zonder te onderkennen dat het herhaling is. Op het wereldtoneel zien we een wereldmacht die als agressor opereert 'ter bescherming van zichzelf en de Iraakse bevolking' en 'in de dienst van vrede, democratie en beschaving'. De argumentatie klinkt zo plausibel dat zelfs veel tegenstanders van oorlog in verlegenheid komen. Tegenover die wereldmacht vinden we dan op verschillende plaatsen en op uiteenlopende wijzen kleine groepen moslims of Arabieren (is niet helemaal hetzelfde...) die reageren met aanslagen die soms heel bloe-

Maar in het openbare debat over geweld tracht iedereen zichzelf in de geschiedenis gelijk te geven. Als het gaat om de discussie vanuit de geschiedenis, moet worden geconstateerd dat de mensen in het Midden Oosten breder georiënteerd zijn dan de meeste Europeanen en Amerikanen. Een brede laag van de bevolking in het Midden-Oosten weet over de ellende die de Europese volken doormaakten tijdens de Tweede Wereldoorlog, hét Europese referentiekader in de 'geschiedenisdiscussie' rondom de actuele oorlogssituaties. Weinig Europeanen en Amerikanen echter hebben weet van de ellende van de volken in het Midden-Oosten gedurende diezelfde eerste helft van de twintigste eeuw. Dat leidt tot simpele en valse parallellen. Een veel gehoorde legitimatie voor de oorlog in Irak en Afghanistan is, dat wij

Oosten opereerden als de agressor en bezetter. Het leed van de joden, geleden in Europa en door Europeanen aangedaan, is tot op heden de verontschuldiging voor Israëls optreden. Palestijns leed werd lange tijd daaraan ondergeschikt gemaakt of zelfs ontkend. Speelde in die ontkenning ook een soort variant van "negers hebben geen ziel dus kun je ze als slaven houden? Of "kippen voelen geen pijn"? De ander een onvermogen tot lijden toe te dichten en daarmee de eigen grofheid legitimeren? Ook mannelijke dominantie tegenover vrouwen is lange tijd zo gelegitimeerd. Hierin wordt het Amerikaans/Europese onvermogen zichtbaar zich in te leven in de realiteiten van de ander én zich de eigen rol bewust te zijn. Zijn Amerikanen en Europeanen uiteindelijk dan zo dom? Zo bot? Zo onderontwikkeld? Hebben ze geen ziel?

Karl Marx wees als eerste op wetenschappelijke wijze de economie aan als bepalende factor voor de wereldgebeurtenissen. Al willen velen Marx wegzetten in de galerij van museumstukken, die analyse heeft nog steeds een hoge mate van geldigheid.

In feministische kringen is helder aangegeven wat het belang van de factor macht is bij het analyseren van situaties. Een erkenning die weinigen bestrijden.

Om echter zicht te krijgen op de wijze waarop diverse partijen de gebeurtenissen op het wereldtoneel zich herinneren en duiden én welke invloed ze daarmee (niet) hebben, moet ook de factor dominantie worden bekeken. Dominante groep tegenover minderheidsgroep. Dominantie als verwijzend naar machtsverhoudingen, waar de culturele, psychologische en emotionele componenten bij zijn inbegrepen. De zwakste factor in de analyses van Marx, en meer nog bij de vroege orthodoxe marxisten was de psychologische, emotionele factor. Ook in de westerse wereld gold heel lang zelfs binnen psychologisch-wetenschappelijke kringen dat emoties niet tot het terrein van de wetenschap behoren. En dat terwijl op het politieke toneel vaak vanuit verborgen agenda's emoties massaal worden gemanipuleerd met rationele argumenten:

foto Ferment 03/5

zen naar de slavengeschiedenis en zuidelijke volken verwijzen naar de koloniale geschiedenis hebben veel Nederlanders een verbaasde reactie: 'Maar dat is toch verleden tijd, dat is zo lang geleden.' 'Ver van mijn bed show' heet het ook wel. Het is echter even lang geleden óf korter geleden, en het heeft veel langer geduurd. Dat onver-

dig zijn. De 'terroristen'. Voor mensen in de vredesbeweging staat over het algemeen wel vast dat de agressie van staatswege evenzeer is te vatten onder de term terreur, zo niet eerder is te vatten onder die term. Want in vredeskringen is er erkenning voor het legitieme van verzet tegen staatsterreur.

ook blij waren dat de Amerikanen ons hebben bevrijd. Voor Afghanistan geldt dan nog speciaal de bevrijding van de vrouwen van die barbaarse fundamentalistische Taliban.

Er is geen weet of besef, dat diezelfde Amerikanen mét de Engelsen en Fransen in diezelfde periode en later in het Midden-

Kerk en Vrede in actie
Jan Schaake

"Het is me met de paplepel in gegoten dat er geen schone oorlogen zijn!"

Jan (38 jaar oud) werkt inmiddels al weer vijf jaar bij Kerk en Vrede. Zijn functie luidt officieel: algemeen secretaris. Dat houdt allereerst in dat hij leiding geeft aan het bureau. Daarnaast heeft hij een scala van andere taken zoals het ondersteunen van het Platform voor een Cultuur van Vrede en Geweldloosheid. Dit platform is opgericht naar aanleiding van een oproep van winnaars van de Nobelprijs voor de Vrede. Jan begeleidt ook de werkgroep kerken en de werkgroep theologie. Hij ondersteunt het bestuur, zit in het "Platform

tegen de nieuwe oorlog" en schrijft artikelen voor diverse bladen enz. Al jong werd Jan lid van kerk en Vrede. Dat kwam vaker voor in het studentenmilieu van Twente waar Jan informatica (bijvak wijsbegeerte) studeerde. Een pacifistische gezindheid werd gevoed door de studentenpredikanten Paul van Dijk (later docent ethiek) en Jan de Jongh. Ook de aanwezigheid van wapenfabrikant Holland Signaal en van Urenco gaf (en geeft!) velen te denken en ook te handelen. Maar Jan was al van jongs af aan bepaald bij de verschrikkingen die oorlog met zich meebrengt. Zijn vader was zelf oorlogsslachtoffer. Dat stempelt Jan zijn motivatie.

Over de toekomst van het jubilerende Kerk & Vrede: we zullen de 100 jaar wel halen!

Helaas, maar de noodzaak blijft voorlopig bestaan om de verhouding geloof en geweld kritisch onder de loep te nemen. En dat niet alleen vanwege de veronderstelde relatie tussen islam en terrorisme. Ook vanwege de religieuze rechtvaardiging van oorlog bij monde van president Bush.

Wat vindt Jan van de naam van dit nieuwe blad Vredesspiraal? Het was even wennen, maar het is een naam met een uitdaging tot verdieping en verbreding!

Hoe lang zal Jan nog bij Kerk en Vrede werken? Hij had zichzelf vijf jaar gegeven en die zitten er nu eigenlijk op. Maar om vier of vijf dagen per week op en neer te treinen tussen Enschede en Utrecht, moet je wel door het werk gegrepen zijn. Dat laat je niet zo snel weer los!

In Afghanistan was een oliepijpleiding van belang, was 11 september het alibi en de legitimatie achteraf de bevrijding van vrouwen. In Irak zijn de olie en de geopolitieke ligging van belang, waren massavernietigingswapens het alibi en is nu "vrijheid en democratie" de legitimatie. Israël is van geopolitiek en strategisch belang als een bondgenoot voor "het westen" en verontschuldiging is de lijdensgeschiedenis van het joodse volk. Ook in berichtgeving die welwillend is voor de Palestijnen worden nagenoeg altijd de twee partijen als gelijken beschreven en wordt genegeerd dat er sprake is van bezetting. Alsof onderkennen van de factor bezetting een terugval achter de erkenning van Israël zou betekenen.

In het actuele fenomeen dat de gewapende strijd rondom het Midden-Oosten dreigt te worden geduid als godsdienstoorlog, als een oorlog dus tussen "het westen" en de "Arabische wereld" of "het christendom" en "de islam" (welke partij dat ook doet), speelt de manipulaties van emoties een eminente rol. In die manipulatie worden alle wapens in de strijd gegooid: godsdienstige basisbegrippen, Heilige Teksten, herinneringen aan lijdensgeschiedenissen, beroep op mededogen met onderdrukten, flarden geschiedenis én vergeten geschiedenis. Al die ingrediënten samen maken het mogelijk dat de overgrote meerderheid het verhaal slikt of er zich minstens niet tegen kan weren. De oorlogspropaganda die zo gebrouwen wordt is tevens een propagandaoorlog. De oorlogspropaganda is bedoeld voor de legitimatie van de grote oorlog op het grote wereldtoneel en wordt door beide partijen ingezet. De propagandaoorlog wordt lokaal opgevoerd en kent vele gestalten. Op de locatie Nederland is de heftige discussie rond de hoofddoek het belangrijkste symbool geworden voor die godsdienstoorlog. Met die vrouwenluiser wordt veel versluierd, zowel achter als voor dat gezicht, zowel door vóór- als tegenstanders. Hirsi Ali is de mascotte van de tegenstanders. "Vrouwenbesnijdenis is achterlijk en wreed en dus is de islam achterlijk en wreed", lijkt de boodschap die zij uitdraagt of die anderen beweren dat zij uitdraagt. Weinigen beseffen dat vrouwenbesnijdenis uit enkele Afrikaanse culturen stamt, daardoor heeft die verkeerde voorstelling van zaken

effect. We willen de mechanismen van de dominantie in dit oorlogsspel op het lokale niveau kort beschouwen.

Aan beide zijden is angst een drijvende emotie. Angst als ervaren lijden of angst als gemanipuleerde emotie. Daarin zijn de partijen gelijk. Je zou dus voor een psychologische aanpak kunnen kiezen en zeggen: als beide partijen angst voelen moet je ze met elkaar in gesprek brengen, want het vreemde is bedreigend. Vreemdelingenangst speelt inderdaad een groeiende rol en wordt vanuit Den Haag gemanipuleerd.

Maar, de partijen zijn niet gelijk. De Nederlandse inboorlingen zijn dominant aan de Nederlandse aanboorlingen. Welnu, dat

machtsverschil bepaalt de emotionele en psychologische werking, omdat de macht bepaalt welke verdedigingsmechanismen de groep ter beschikking staan. Dat maakt die angst en de gevolgen van de afweer verschillend.

De Nederlandse islamitische gemeenschap voelt zich in het defensief gedrongen. Sommigen worden depressief en kruipen weg, die hoor en zie je niet meer; ze maken zich "onzichtbaar" bijvoorbeeld door zich optimaal aan te passen en hard te pleiten voor integratie. Anderen zoeken de veiligheid van vertrouwd verleden en vluchten in traditionele gewoonten die vaak allang waren afgelegd; vrouwen gaan oncharmant hoofddoeken dragen of

mannen verplichten de vrouwen ertoe. Er is ook een groep die opstandig zich juist laat zien en alle beschikbare trots van stal haalt: de hoofddoek als geuzendoek. Jonge meiden in strakke kleding, opgevoerd en een fraaie hoofddoek rebellieren naar twee kanten tegelijk: naar de Nederlandse inboorlingen en naar de mannelijke aanboorlingen. En er is de groep die fundamentalistisch wordt, hakken in het zand, en potentieel is aan te spreken voor een "jihad." In hun woedende angstige ijver vergeten ze dat de echte jihad juist het gevecht met jezelf is om in een turbulente wereld tot innerlijke balans te komen.

Het is deze groep, die op haar beurt de dominante Nederlandse inboorlingen het alibi verschaft om hun kruistocht tegen de "achterlijke islam" voort te zetten en te intensiveren. De hoofddoek als meest zichtbaar element van verzet wordt telkens weer de speerpunt van de discussie, ook hier met de legitimatie van "beschaving brengen" (vrouwenonderdrukking vermijden).

Wat buiten beeld dreigt te vallen, is de emotionaliteit van de dominante groep en de wijze waarop die emotionaliteit functioneert in de strijd. In de dominante groep leeft een belang, en dát wordt onderkend. Spraakmakende tegenstanders van deze kruistocht signaleren dat het om macht en geld gaat, spraakmakende kruisvaarders beweren dat het hen gaat om de beschaving en democratie en westerse verworvenheden. (Tegelijk worden westerse verworvenheden zoals een sociaal vangnet door hen gretig afgeschafte).

Maar ook in de dominante groep leeft angst. Er leeft echt angst. Moslims zien die angst in de ogen van Nederlandse inboorlingen en die angst maakt hen bang en depressief en opstandig. Binnen de dominante groep nu zijn er mensen mét en zónder macht. Het deel van de dominante groep mét macht heeft belangen en manipuleert het dominante groepsdeel zonder macht maar met angst. En dit mechanisme, deze "dominante angst" en de manipulatie van die dominante angst, is een supergevaarlijke kracht op het wereldtoneel, ook lokaal bekeken.

Het gevaarlijke van deze angst is, dat de dominanten een veel grotere kans hebben om de strijd te winnen. De angstigen hoeven de angst niet te beheersen, zij hoeven slechts te roepen om bescherming en meer veiligheid. En de mani-

puleerders hoeven de angst niet in te dammen, integendeel, zij wakkeren de angst aan en bespelen haar en vergroten zo de eigen macht. Want de angstigen in de dominante groep leveren graag hun vrijheid in voor "veiligheid". Een minderheid kan woedend worden, kan agressief worden, maar kan niet winnen. De meesten van hen zullen daarom door aanpassing trachten te overleven of actief de-escalenderend werken ter wille van het overleven.

De dominante groep echter heeft een scala aan wapens om in te zetten: definitiemacht (zij zijn "terroristen"), uitsluiten ("wij" en "zij die dommekrachten"), voorwaardelen stellen (integreren), regels stellen (hoofddoek af), controleren (razzia's), preventief gevangenemen, opsluiten, uitzetten, stemming kweken, "voorlichten", massamedia inzetten. Of oorlog voeren. De machtigen van de dominante groep bespelen het hele arsenaal en de meerderheid laat hen graag begaan. Met dit mechanisme nu werd ooit de loper uitgelegd voor Hitler.

Om deze geweldsspiraal om te buigen naar een vredesspiraal, lijkt ons een scherpe analyse van de angstfactoren noodzakelijk.

Vanuit de eerste interreligieuze contacten voor het vredeswerk is al een brochure voortgekomen, die ingaat op de vele lagen die er zitten onder de discussie over de hoofddoek. Basema Spijkerman-Salman en José Hübne-Sparborth hebben samen aan deze brochure gewerkt. In eerste instantie werd dat werk gedaan ten behoeve van de Zusters van de Voorzienigheid, voor Kerk en Vrede is er een bewerkte versie uitgekomen. De naam van de brochure is "versluierde taal". Te bestellen bij Kerk en Vrede door overmaking van €3,-, op giro 435382 o.v.v. brochure 8, Versluierde taal.

De Federatie van Democratische Verenigingen van Arbeiders uit Turkije in Nederland (DIDF) heeft zich in een open brief gericht tot het Nederlandse volk. Zij analyseren belder dat de regeringsmaatregelen "ter integratie" het tegendeel bewerkten, omdat de integratieproblemen in verband gebracht worden met veiligheidsproblemen en discussies bewust in die richting worden gemanipuleerd. Wat hen zorg baart is de suggestie dat het christendom de bakermat van mensenrechten is en de islam geen mensenrechten zou kennen. Ze geven de onjuistheid in deze rede-natie aan en ze wijzen op het gevaar ervan. De tekst is te vinden op www.didf.nl onder 'Thema's'.

Een inspirerend boek over een bijzonder mens

Dr. E.D.J. de Jongh schreef een boek over leven en werk van professor De Graaf (1911 - 1991): "Hannes de Graaf, Een leven van bevrijding". Velen zullen zich Hannes de Graaf nog herinneren, als hoogleraar Ethiek in Utrecht, als dominee, als voorzitter van Kerk en Vrede en later van de IFOR, als strijdbaar pacifist, als Ruslandkenner, als medeoprichter en richtinggever van de PSP, als radiospreker, als wijze raadgever, als bijzondere vriend en aimabel mens. Dan vergeet ik nog de Praagse Vredesconferenties, Dai Dong, zijn vele internationale contacten en nog veel meer. Het klinkt misschien vreemd maar voor het is een spannend boek geworden. En dat

voor een pil van meer dan 500 bladzijden!

Op een heel bijzondere manier worden persoonlijk leven, kleine anekdotes en de "grote" geschiedenis verweven. Als rode lijn door het hele boek krijg je meer inzicht in het denken en de ontwikkeling van Hannes de Graaf, en de manier waarop hij in het leven stond. Maar telkens tussendoor wordt tijd genomen voor een tijdsbeeld, een situatieschets, een weergave van de strijdvragen die mede- en tegenstanders bezighielden, van de interne twisten van kerken enerzijds tot de wereldwijde vragen van oorlog en vrede, Oost en West, sociaal onrecht en onderdrukking anderzijds. Daarbij komen ook vele figuren, medestanders en soms tegenstanders, in en rondom de vredesbeweging die een rol hebben gespeeld in

het leven van De Graaf vaak uitvoerig aan de orde.

Wie (een deel van) dit alles heeft meegemaakt zal er veel in herkennen, soms met het gevoel dat het nu pas op zijn plaats valt. Wie nu pas inhaakt zal er misschien wat moed uit putten dat het ooit nog eens in orde kan komen met de wereld. Want al met al klinkt het (realistische) optimisme van Hannes de Graaf op de een of andere manier door in dit mooie boek.

Bram van der Lek

Het boek 'Hannes de Graaf, Een leven van bevrijding' wordt op zondag 14 november, vanaf 14.30 uur, gepresenteerd in de Rode Hoed, Keizersgracht 102 te Amsterdam. Er wordt gesproken door de auteur en door prof. Dr. Th.M. van Leeuwen, hoogleraar Remonstrants Seminarium te Leiden (over Hannes de Graaf als vrijzinnig protestant), Dr. A. van den Beld, universitair hoofddocent ethiek te Utrecht (over de ethiek van De Graaf), M.V. Schopenhauer, tolkvertaalster Hongaars (over 'zien, met het oog op nieuw perspectief) en Huub Oosterhuis.

Hannes de Graaf, Een leven van bevrijding
Dr. E.D.J. de Jongh
uitg. Ten Have ISBN 9025954405
ca. 550 pag. €34,90

Verhalen en vragen

Mark Akkerman

Een gesprek tussen Kees Tinga, projectmedewerker van Kerk in Actie en schrijver van het eerste boek, en Bram Grandia, als lid van de Theologische Werkgroep mede-auteur van het tweede boek, over geweld en geweldloosheid.

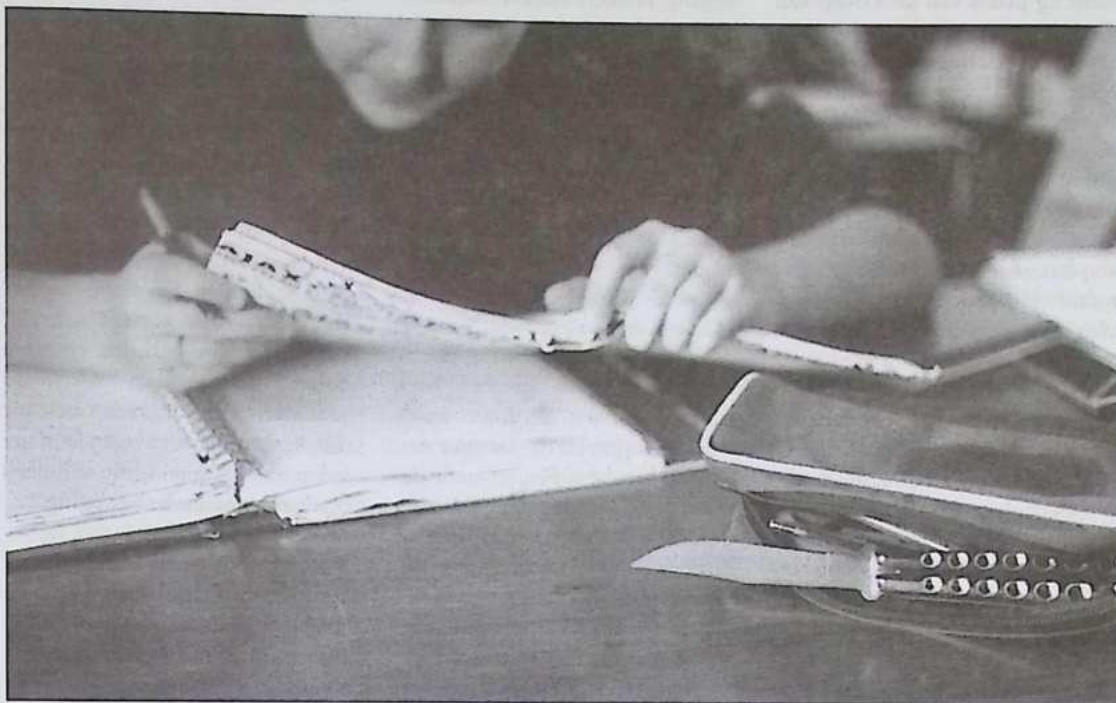

foto uit het boek 'Niet bang voor geweld' over instellingsgeweld © Raad van Kerken in Nederland

De afgelopen jaren zijn er in het kader van het Oecumenisch Decennium to Overcome Violence twee boeken uitgekomen die zich bezighouden met het vraagstuk van geweld. 'Niet bang voor geweld' behandelt vijf typen geweld aan de hand van concrete ervaringsverhalen. Het andere boek, 'In eigen boezem', van de Theologische Werkgroep van Kerk en Vrede, is een zoektocht naar de bronnen van geweld in de christelijke traditie.

Bram: Hoe heb jij naar geweld en geweldloosheid gekeken bij het schrijven van jouw boek?

Kees: Ik heb vooral naar de methode gekeken. Hoe doet geweld zich voor, waar maken mensen zich druk over? Dit blijkt vooral straatgeweld en huiselijk geweld te zijn. Het is opvallend dat je aandacht voor deze vormen van geweld in de vredesbeweging nauwelijks tegenkomt.

'Zinloos' geweld houdt mensen nog steeds het meest bezig. Maar we weten er zelf vaak geen raad mee. Jammer dat we als kerken er nauwelijks een bijdrage in kunnen leveren, behalve bewustwording. Mensen hebben eigen kanalen om er mee om te gaan, of lopen er voor weg.

In mijn boek vind je verhalen die wel een afloop hebben, mensen zijn daarin niet afzijdig. Dat betekent niet steeds 'eind goed, al goed', maar wel dat er in ieder geval wat gedaan wordt.

Bram: Dat verhalen vertellen is

natuurlijk al ontzettend belangrijk.

Kees: Ja, bij bijvoorbeeld huiselijk geweld is dat al een enorm taboe. Dat is niet bij alle vormen van geweld zo, sommigen spatten juist van de voorpagina af. In diepere lagen kom je bij de vraag hoe mensen met elkaar omgaan. Dat komt aan de orde in 'In eigen boezem', maar het mag verder uitgewerkt worden. Wat is macht? De ander gebruiken. Zo gaan we vaak in het dagelijks leven al over de randen van geweld heen.

In een hele consequente definitie van geweld, kan bijna alles aspecten van geweld hebben. Voor mij is dat reden geweest om een beetje af te stappen van mijn oorspronkelijke pacifistische ideeën, van het idee dat er een geweldloze wereld zal komen als we onszelf geweldloos gedragen. Van dat geloof ben ik afgestapt, een deel van de pacifistische beweging is daarin te naïef. Herken jij dat niet?

Bram: Jawel, ik weet ook niet of ik ooit in een volstrekt geweldloze wereld heb geloofd. In toenemende mate twijfel ik aan bepaalde pacifistische slogans. Wordt er nog nagedacht, of lopen we alleen rond met onze zelfgeschreven waarheid? Ik ben er niet uit. Ik probeer elke keer als we worden meegenomen in een beweging naar geweld toe, kritisch te vragen wie wil me meekrijgen waar naar toe en waarom?

Kees: Geweld als ultima ratio is een aanknopingspunt voor mij. In de huidige cultuur wordt geweld niet meer als allerlaatste redmid-

del gezien, maar als een gewoon middel. Geweld is niet gewoon, het zit overal om ons heen, maar het mag niet tot norm verheven worden.

Vanuit het pacifisme moet je over-eind houden dat geen enkele oorlog rechtvaardig kan zijn, hoeveel begrip je ook kan hebben voor bijvoorbeeld het geallieerde optreden in de Tweede Wereldoorlog. **Bram:** Er is een prachtig boekje van Anne Moreli over tien principes van propaganda. Het is ook zaak voor Kerk en Vrede en de rest van de vredesbeweging om het absolute zwart/wit-denken aan de kaak te stellen. De ander wordt altijd gezien als de personificatie van het absolute kwaad. Je zit zelf altijd aan de witte kant. Tot in politieke toespraken toe wordt dit verbonden met christelijke theologie: 'kinderen van het licht' als vechters tegen de 'duisternis'.

Tussen het moment van 'gezicht laten vallen' en de doodslag van Abel, stelt God aan Kaïn een vraag. Pacifisten stellen ook die vraag. Machteloos vaak, want het geweld komt er toch. Maar toch is het goed dat Hans Blix vragen bleef stellen en ruimte bleef zien bij Irak. Ook in wijken komt dat voor, bijvoorbeeld bij buurtwerkers die aan vechtende partijen vragen blijven stellen.

Kees: Op dat niveau zijn er ook veel hoopvolle tekenen over dingen die goed gaan. Hoe verder je van micro- naar macro-niveau gaat, hoe moeilijker het wordt. Zie bijvoorbeeld de haat in het Midden-Oosten. Ik heb grote be-

wondering voor mensen die doorgaan met het doorbreken van vijandbeelden, maar dat valt in het niet bij de massieve tweedeling die daar gaat lopen.

Bram: In een documentaire over Beslan zag je veel mensen die om wraak riepen in verband met de gijzeling van een school, maar ook veel, vooral ook jongeren, die zeiden dat dat absoluut niet moet. In zulke gemeenschappen zou hulp van trainers goed zijn, want er is een groot risico dat je anders in een spiraal verzeild raakt waardoor steeds meer mensen meegaan in de roep om wraak en het grijpen naar wapens.

Er zijn ook bijbelteksten die op basis van grote verontwaardiging zijn geschreven. Zulke teksten, met roep om wraak en om geweld, eruit halen betekent ook een vorm van het uiten van gevoelens weghalen. Daardoor wordt het risico vergroot dat ze op daadwerkelijk gewelddadige wijze geuit gaan worden in plaats van enkel door woorden. Niet om wraak mogen roepen neemt mensen iets af.

Een heel ander punt is dat goede onderzoeksjournalistiek hard nodig is. Daarmee hou je een oorlog niet tegen, maar je laat wel een andere werkelijkheid zien achter prachtige verkoopverhalen. **Kees:** Daarin ligt misschien wel de mogelijke kracht van netwerken als kerken en verbonden vredesorganisaties. Over de hele wereld mensen die meer kunnen vertellen dan verhalen van de propagandamachine. Niet alleen in je hebben dat je iets wil doen tegen onrecht,

maar ook het element dat je mensen kunt leren om kritisch te zijn en actief te worden. Ik ben maatschappelijk activeringswerker, maar het is een hele klus om mensen nog zo iets als weerbaarheid en kritisch bewustzijn bij te brengen. Er zijn wel voorbeelden van schoolprogramma's waar het wel gebeurt, maar soms heb ik het gevoel dat de hele cultuur er één is van verdoving en afzijdig houden, brood en spelen. Af en toe een oprisping.

In die andere verhalen en dat kritisch bewustzijn ligt de toekomst van Kerk en Vrede dus ook wel...

Bram: Misschien ook wel een beetje ja. Maar ook, zoals jij hebt geschreven, hoopvolle verhalen van mensen die iets doen tegen allerlei vormen van geweld. Zie jij het als perspectief om de concrete verhalen door te vertellen, maar ook de mechanismen erachter op het spoor te komen?

Kees: Ik denk het wel. Er zijn voorbeelden van geslaagde vredesprojecten op alle niveaus. Er zijn waarschijnlijk niet veel zoutmensen meer, of wij weten er niets vanaf, maar op niveau van buurt en school gebeurt heel veel. De wereld wordt daarmee ook een klein stukje veranderd.

Bram: Het gaat ook om het ont-heiligen van al die enorme heilige projecten van 'God met ons'. De vredesbeweging moet voortdurend rode lichten ontbranden als de naam van God ergens wordt bijgehaald.

Kees: Als je ouder wordt, zoek je naar jongeren met engagement om ze te ondersteunen, maar je kunt ook relativeren en verhalen vertellen om ze op een ander been te zetten.

Bram: Tot op het laatst vragen blijven stellen, daarin ligt de kracht.

Kees: De toekomst van Kerk en Vrede ligt dus bij de vraag, meer dan bij het antwoord.

Bram: Dat is een mooie afsluiting.

Niet bang voor geweld, Uitgever: Narratio, Gorichem; ISBN 90 5263 987 6; prijs 14,50 euro.

Te bestellen bij de boekhandel of bij [kerkinactie info@kerkinactie.nl](mailto:kerkinactie@kerkinactie.nl)

In eigen boezem, Besteladres: Kerk en Vrede, tel. 030 2316666, e-mail secretariaat@kerkenvrede.nl

Eindredactie Cees den Heyer en Sjon Donkers, Theologische uitgeverij Narratio, Gorichem, ISBN 90-5263-986-8. Prijs: € 14,50.

Kerk en Vrede in actie Mark Akkerman

"Mijn hobby? Anti-militaristisch actievoeren!"

Mark is 25 jaar oud en werkt inmiddels bijna drie jaar bij Kerk en Vrede. Twee dagen in de week. Daarnaast werkt hij één dag bij Amok dat evenals Kerk en Vrede aan de Obrechtstraat 43 is gevestigd. Dat is dus gemakkelijk. Mark studeerde in Twente bestuurskunde. In de naam Kerk en Vrede spreekt hem m.n. het woord "Vrede" aan, maar het is goed als mensen vanuit hun geloof voor de vrede kiezen. Dat zie je

al te vaak anders. Mark gaat binnen Kerk en Vrede als "politiek secretaris" door het leven. Hij begeleidt de politieke werkgroep en heeft zitting in diverse samenwerkingsverbanden. Hij doet o.a. mee aan Babylon (het oecumenisch gespreksplatform) en aan de werkgroep Vredesvraagstukken van de PKN (Protestantse Kerk in Nederland). Wat hem tot dit werk aanzet? De hoop de wereld ietsje beter te kunnen maken. Je moet daarbij wel realistisch zijn. Het zal er in veel gevallen om gaan dat je bepaalde slechte ontwikkelingen afremt. Maar dat ontslaat je niet van je plicht te doen wat je kunt. Dat blijkt ook uit de hobby's die

Mark heeft: naast het lezen en verzamelen van boeken is dat anti-militaristisch actievoeren. Tot voor kort deed hij dat vanuit een vredescentrum in Volkel. Sinds kort woont hij in Den Dolder.

Hoe hij over de toekomst van Kerk en Vrede denkt? Hij heeft er twijfels over of Kerk en Vrede nog heel lang zal bestaan, maar aandacht voor het pacifisme blijft noodzakelijk!

En "Vredesspiraal", het nieuwe blad? "Het is de beste naam die ik tot nu toe heb gehoord!"

Kerk en Vrede tachtig jaar

Herman Noordegraaf

Kerk en Vrede is de oudste nog bestaande vredesbeweging in Nederland.

Zij staat in een traditie die al eeuwenoud is en die in steeds wisselende omstandigheden zich geplaatst ziet voor de opgave om te blijven werken aan een cultuur van vrede, gerechtigheid en verzoening.

Op 8 oktober 1924 vond de oprichting plaats van de 'Groep van Godsdienstige Voorgangers tegen Oorlog en Oorlogstoerusting'. De oprichting kwam natuurlijk niet zo maar uit de lucht vallen. Wij moeten haar zien tegen de achtergrond van de Eerste wereldoorlog, die ook in Nederland, al was het buiten de oorlog gebleven, een verpletterende indruk had gemaakt. Hij had de ogen geopend voor die erfenis van bijbel en christelijke traditie waarin op grond van het christelijk liefdesbeginsel oorlog en geweld verworpen werden. Het vroege christendom was de eerste beweging in de geschiedenis, die, geïnspireerd door het leven van Jezus, het antimilitarisme praktiseerde door het weigeren van militaire dienst op principiële gronden.

De Groep veranderde al snel haar naam in de vereniging Kerk en Vrede, waarvan ook niet-voorgangers lid konden worden. Zij stelde zich op het standpunt dat oorlog en christendom onverenigbaar waren en richtte zich er vooral op

om dit inzicht binnen de kerken ingang te doen vinden. Door uitgave van het blad 'Kerk en Vrede', de publicatie van vlugschriften en brochures, het beleggen van talloze propagandabijeenkomsten en de organisatie van debatten streefde zij dit na.

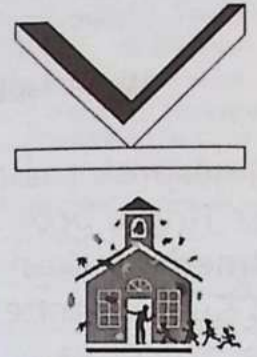
Na 1945

Nadat Kerk en Vrede tijdens de Tweede Wereldoorlog door de Duitsers was opgeheven, vond na de oorlog de heropricting plaats. De eerste decennia opereerde Kerk en Vrede binnen het decor van de Koude Oorlog en de daarmee verbonden kernbepapening en de dekolonisatie. In de jaren zeventig en tachtig stond het debat over de kernbepapening op de voorgrond, terwijl na de ineenstorting van het communisme de vragen van oorlog en geweld een nieuwe kleur kregen in een wereld waarin de Verenigde Staten weliswaar de dominante macht vormen, maar die door etnische en andere conflicten en terrorisme onoverzichtelijk is. De vereniging bleef zich sterk

richten op de kerken en leverde een belangrijke bijdrage aan de bezinning op de kernbepapening, die leidde tot de afwijzing daarvan door kerken. Daarbij onderging het ledenbestand in de loop van de jaren een verbreding: tot de jaren zestig kwamen de leden vooral uit de Nederlandse Hervormde Kerk en de kleinere vrijzinnige kerken. De gereformeerde kerken en de rooms-katholieke kerken waren in de tijd van de verzuiling bijna gesloten bolwerken. Gelukkig kwam daar verandering in en traden ook uit die kerken in toenemende mate leden toe. De vereniging is nu een brede oecumenische beweging.

Voortdurende aandacht

De constante binnen het werk van Kerk en Vrede was om vanuit het christelijk geloof de fundamentele vragen van oorlog en bepapening aan de orde te stellen. Dit werd verbonden met het streven naar een rechtvaardige internationale rechtsorde en de ontwikkeling van geweldloze weerbaarheid en daar-

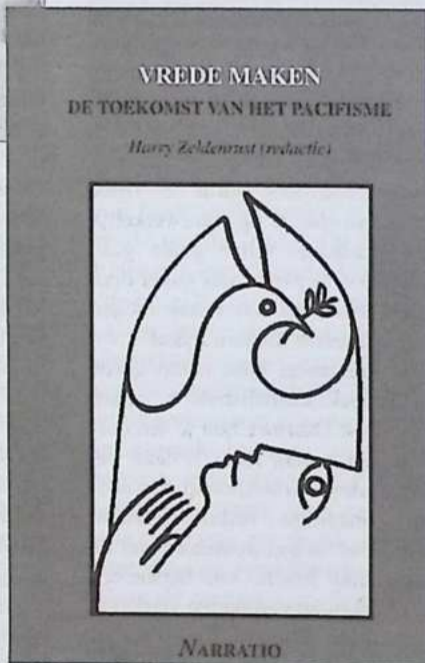
op gebaseerde actiemethoden. In dat kader kregen vredesopvoeding, sociale verdediging, de vraag hoe een vredeskerk gestalte zou kunnen krijgen en de ontwikkeling van een christen-pacifistische visie als alternatief voor militaire interventie veel aandacht. Kerk en Vrede is de oudste nog bestaande vredesbeweging in Nederland. Zij staat in een traditie die al eeuwenoud is en die in steeds wisselende omstandigheden zich geplaatst ziet voor de opgave om te blijven werken aan een cultuur van vrede, gerechtigheid en verzoening.

us er valt wat te vieren

De laatste vijftien jaar heeft Kerk en Vrede een nauwe band opgebouwd met uitgeverij Narratio, die niet alleen het blad verzorgde, maar ook boeken van de theologische werkgroep. In overleg met 'onze' uitgever hebben we besloten vier van die boeken aan te bieden tegen een jubileumprijs*: € 2,50

Verscheen in 1994 bij het zeventigjarig bestaan. De ondertitel is 'Van rechtvaardige oorlog naar een vrede door gerechtigheid'. Over de actualiteit, traditie en bijbels-theologische overwegingen. 208 pag. eindredactie: Harry Zeldenrust

Twee boeken uit 1999 waarmee tevens afscheid werd genomen van secretaris Harrie Zeldenrust.

Vrede maken, gaat over de toekomst van het pacifisme. Verschillende auteurs uit de theologische werkgroep over macht, geweld, verzoening en vrede. 216 pagina's. Gesprekboekje via Kerk en Vrede, Utrecht

Gidsen en getuigen, laat op 264 pag. mensen aan het woord over hun gids op de pelgrimage naar vrede.

Van Jesaja, Jezus, Franciscus, Aletta Jacobs, Martin Buber, Krijn Strijd, Martin Luther King, Kees Koning, Dorothee Sölle en vele anderen.

Herman Heering, Herman Noordegraaf, Harry Zeldenrust

HANNES DE GRAAF
1911 - 1991

EEN LEVEN
IN DIENST
VAN DE
VREDE

Het overlijden van Hannes de Graaf was aanleiding om een boek uit te geven over deze markante persoonlijkheid die zoveel voor Kerk en Vrede en het vredesdenken heeft betekend. Een leven in dienst van de vrede: 1911-1991

*aanbieding zolang de voorraad strekt, dus wees er tijdig bij.

Kerk en Vrede in actie
Daniël de Jongh

"De verbondenheid met Latijns-Amerika is heel belangrijk voor de strijd voor de vrede!"

Daniël is 35 jaar oud en woont in Woerden. Ze studeerde in Utrecht pedagogiek en culturele antropologie. Daarbij ging haar belangstelling in het bijzonder uit naar jongeren in de derde wereld. Wat moet ontwikkelingsbeleid inhouden als het om deze groep gaat, die dikwijls gestempeld is door kinderarbeid en ondervoeding?

Ze leerde Kerk en Vrede kennen door het "Platform tegen de nieuwe oorlog". Als coördinator bij het Guatemala-komitee was ze betrokken bij de start hiervan. Ook an-

dere landencomités sloten zich inmiddels bij het Platform aan. Dat is begrijpelijk want er zijn in het Amerikaanse leger veel Latino's, mensen afkomstig uit Latijns-Amerika. Zij kregen in de V.S. bij aanmelding voor het leger direct een verblijfsvergunning! Daarbij komt dat de oorlog tegen het terrorisme ook directe gevolgen heeft voor de verhouding van de V.S. met diverse regiems in Zuid- en Midden-Amerika. Zo werd in diverse gevallen de militaire samenwerking versterkt. Tot slot: het denken in termen van "Wie niet vóór ons is, is tegen ons" is ook in Latijns-Amerika helaas al te bekend....

Na de aanslag van 11 september 2001 las Daniël de verklaring die door O '43 (het vredescentrum aan de Obrechtstraat in

Utrecht) werd uitgegeven en waarin ervoor gewaarschuwd werd de democratie niet te verdedigen door die in te perken. Inmiddels werkt ze hier 10 uur per week bij Kerk en Vrede en doet daar de financiële administratie. Verder is ze betrokken bij de opzet van een campagne rond het voorstel voor een Europese Grondwet. Daarbij speelt ondermeer het aspect van de militarisering een rol. Kerk en Vrede doet immers veel meer dan alleen met Irak bezig te zijn. Dat vindt Daniël juist heel goed: nieuwe initiatieven!

Tot slot, de naam van dit nieuwe blad, hoe denkt zij daarover? "Die naam vraagt wel even een beetje uitleg. Maar veel succes ermee!"

Indien wij sterk zijn, tachtig jaren!

Mijn gelukswens voor een tachtigjarige Kerk en Vrede is dat zij nog lang haar inzet in de theologische reflectie op vragen rond geweld, gerechtigheid, macht en vrede op grond van haar geloofsovertuiging dat het vertrouwen in geweld ontzenuwd moet worden, zal voorzetten. Het is een fundamentele en onontbeerlijke bijdrage voor de ontwikkeling van een vredesethiek die op zoek is naar de grondslag van legitiem verzet tegen iedere vorm van terreur. Een zoektocht die de oude tegenstelling en spanning tussen de leer van de rechtvaardige oorlog en het pacifisme moet overstijgen zonder de waardevolle componenten uit beide tradities op voorhand te verwerpen. Want de betrokkenheid en inzet van mensen binnen en buiten de kerken om gerechtigheid en vrede te bevorderen, zal in sterke mate afhangen van de geloofwaardigheid van de vredesbewegingen.

De grootste uitdaging die ik zie voor Kerk en Vrede is welke middelen zij wil inzetten om de diverse vormen van terrorisme het hoofd te bieden en hoe zij zich sterk wil maken voor de bescherming van de mensenrechten in oorlog- en conflictgebieden. Een uitdaging die we waar mogelijk gezamenlijk zullen aangaan en daar waar onze wegen op principiële gronden scheiden in ieder geval binnen elkaars gehoorsafstand op zullen pakken. Kerk en Vrede heeft de leeftijd der wijzen bereikt. Wij hopen dat de Nederlandse vredesbeweging nog lang door deze wijsheid gevoed mag worden.

Marijke van Grafhorst -
voorzitter

Interkerkelijk Vredesberaad (IKV) volhardend in vrede

Kerk & Vrede: een super senior?
'Van zestig tot tachtig, is oud zijn prachtig; van tachtig tot honderd, dan wordt het bedonderd..'

Een uit het leven gegrepen rijmpje dat me te binnen schiet bij mijn mijmeringen over Kerk & Vrede. Eerlijk gezegd kost het me moeite om er 'met de bril van een andere organisatie' naar te kijken. Zo'n exercitie vraagt te veel acrobatiek van iemand die al sinds zijn studentenjaren lid is van Kerk & Vrede. Vanuit welke andere organisatie zou ik moeten willen kijken, de kerk, de politiek, een andere vredesgroep?

Nee, dan maar liever een persoonlijk woord tot de jubilaris. Welgemeende felicitaties vooraf gegaan door een wat onheilspellend rijmpje..

Ruim dertig jaar geleden speelde de vereniging in mijn leven een heel belangrijke rol. Vormde me in mijn eigen worstelingen en heftige discussies thuis rond oorlogsgeweld (Vietnam!), pacifisme (en 'onze bevrijding' dan?) en andere toestanden in de wereld.

Het maandblad en de doorwrochte boeken en artikelen van voormannen als Heering, Buskes en Zeldenrust, gaven me steun en wezen me richting. Ik was een zeer betrokken lid. En aan het einde van mijn theologische studie

maakte ik een paar woelige jaren mee in het bestuur.

Daarna raakte de vereniging wat meer op afstand. Kerk & Vrede kreeg een bescheidener rol: mede-inspirator tussen al die andere organisaties en groepen die samen 'de Vredes Beweging' gingen vormen, die op haar beurt weer zo nauw verbonden was aan de Oecumenische Beweging, de Basis Beweging, de Derde Wereld Beweging, de Milieu Beweging.

Al die Bewegingen, ze hebben inmiddels hun hoofdletters verloren. Wat niet zeggen wil dat ze niet meer bewegen. Ze zijn hun gangen gegaan van omhoog, omlaag of ertussenin. En ook als lid kun je nu een maal niet in elke levensfase, in ieder jaar, laat staan in elke maandelijks aflevering van een verenigingsblad, de inspiratie opdoen die je ooit eens voor het eerst beleefde. Zijn de hoogtijdagen dus voorgoed voorbij? Zie ik de toekomst voor Kerk & Vrede somber in?

Niet als het om de inhoud gaat. Want reflectie, motivatie en inspiratie rond geweld- en vredesvragen blijven altijd nodig.

Nee, de toekomst van de vereniging zal voornamelijk beslist worden op het vinden van nieuwe vormen voor de vertrouwde boodschap: *geloof niet in geweld.*

Laten we zo maar hopen dat het ons niet aan ideeën en mogelijkheden zal ontbreken om de levensfase tussen tachtig en honderd door te komen. Als oude, wijze, krakend heldere en inspirerende *super senior*..

Kees Tinga
projectmedewerker
Kerk in Actie

VD/AMOK is bijna per toeval in 1999 in hetzelfde pand als Kerk en Vrede terechtgekomen. De reeks 'nieuwe oorlogen' die begon na 11 september 2001 was de aanleiding voor ons om, samen met XminY, het Platform tegen de Nieuwe oorlog op te richten. Sedertdien hebben we gestaag een praktische samenwerking tot stand gebracht. Voor buitenstaanders kan het aureool van pacifisme en kerkelijkheid van Kerk en Vrede een barrière vormen voor samenwerking. Dat heeft te maken met de ontkerkelijking van een substantieel deel van de samenleving en de twijfel die er in velerlei progressieve kring heerst over het realisme van een puur pacifistische benadering. Desalniettemin zijn VD/AMOK en Kerk en Vrede erin geslaagd om een praktisch samenwerkingsverband te vormen, gericht op het kritisch volgen van de Nederlandse buitenlandse politiek. Het aantrekkelijke van Kerk en Vrede is de openheid voor praktische en politiek haalbare campagnes: dat is een belangrijke voordeel ten opzichte van andere organisaties die een striktere 'leer' er op na houden. Het is dat pragmatisme dat de vruchtbare samenwerking mogelijk heeft gemaakt. We denken dat die in de toekomst verder zal worden uitgebouwd.

VD/AMOK

Kerk en Vrede - van waar en waar naar toe?

Kerk en Vrede heeft een lange en

eerbiedwaardige geschiedenis. Daar kan je echter niet lang op teren, laat staan er van eten. De geschiedenis is er één van vragen stellen, van dwarsliggen, van hoop op verandering ten goede. Dat houdt Kerk en Vrede nog steeds hoog in het vaandel, naar mijn indruk zonder sterke aanwas aan de jongere kant van de samenleving. Dat is overigens een gemeenschappelijk lot met vele andere instituties. De kracht van Kerk en Vrede blijft liggen in het stellen van goede vragen op basis van gedegen kennis van het heden. De antwoorden van Kerk en Vrede zijn inspirerend - overigens niet steeds tot navolging maar wel tot verder denken. Daarmee houdt Kerk en Vrede een beetje de rol van nar: de situatie haarscherp benoemen ('de naakte keizer'), zonder dat de gevolgen gedragen hoeven te worden. Die worden overgedragen aan de luisteraars, die de antwoorden - jam-

mer voor Kerk en Vrede - toch nog een beetje verdunnen. Echter: zonder die nar kan iedereen wel zeggen dat de eigen kleren het mooist zijn. Zo ver mag het niet komen.

Jaap van der Sar
coördinator mondiale educatie,
Oikos

Wat vindt de Raad van Kerken in Nederland van Kerk en Vrede?

De Raad van Kerken als geheel vindt vooralsnog niets, want het functioneren van Kerk en Vrede is (gelukkig, zou ik zeggen) niet ter sprake geweest in een plenaire vergadering van de Raad. Maar verscheidene mensen uit de Raad hebben wel degelijk ervaring met Kerk en Vrede. In de laatste jaren zelfs intensief door de betrokkenheid van Kerk en Vrede bij de projectgroep Geweld niet gewild van de Raad. Ook rond de oorlog tegen Irak werd creatief samengewerkt. Wat mij opvalt is de grote deskundigheid en betrokkenheid van de mensen van Kerk en Vrede. Hun analyses snijden hout, ze hebben oog voor de verschillende (ook culturele en religieuze) dimensies van conflicten. Ook zijn ze in staat om

met behoud van eigen principes en identiteit vruchtbaar samen te werken met mensen die andere overtuigingen zijn toegedaan. Als kleine vredesbeweging heeft Kerk en Vrede een eigen geluid. Voor de toekomst wens ik deze vitale tachtigjarige dan ook veel inspiratie en een grotere zichtbaarheid in kerkelijk en maatschappelijk Nederland! Wat daarbij kan helpen is wellicht een duidelijker keuze voor bepaalde prioriteiten en thema's.

Ineke Bakker
algemeen secretaris
**Raad van Kerken in
Nederland**

Beste mensen van 'Kerk en Vrede'! Jullie vroegen naar wat wij, het Werkverband Religieuzen voor Gerechtigheid en Vrede, denken over jullie organisatie. Op deze vraag wil ik, namens het WRGV graag ingaan.

Wij ervaren jullie als een actieve,
foto ©Pax Christi UK

Kerk en Vrede viert in november haar 80 jarig bestaan. Mijn kennis van en betrokkenheid bij de activiteiten en mensen van Kerk en Vrede is van recente datum, om preciezer te zijn vlak na 11 september 2001. De levenscyclus van organisaties doet door de bank genomen veel aan die van de mensen denken. In de eerste fase jong en dynamisch, daarna een fase van consolidatie en institutionalisering en tenslotte een fase van ouderdom, wijsheid en rust tot ... de dood erop volgt. Tachtig jaar, een hele mooie leeftijd.

Kerk en Vrede is erin geslaagd - ik weet niet hoe - om vitaal en dynamisch te blijven, scherpte in het debat te brengen en gericht te zijn op voorlichting en mobilisatie. Sommige vredesorganisaties van veel recenter datum zijn tegenwoordig geprofessionaliseerd en hebben zich in Clingendael-achtige richting ontwikkeld. Vertegenwoordigers van die organisaties zijn de eenvoudige zwart-wit dilemma's ontgroeid, zitten met ministers om tafel en denken mee over de invulling van het concept 'rechtvaardige oorlog'. Met deskundigen uit binnen- en buitenland zijn ze op zoek naar de kwadratuur van de cirkel.

'Blijf jezelf!' is een Viva-achtige oproep die ik niet vaak gebruik. Bij deze gelegenheid maak ik daar een uitzondering op. Gefeliciteerd, jullie mogen trots zijn op zo'n organisatie.

Hans van Heijningen
SP-vertegenwoordiger
coördinatiegroep

'Platform tegen de Nieuwe Oorlog'

"Pax Christi wenst Kerk en Vrede van harte geluk bij haar 80-jarig jubileum. In al die jaren was uw beweging van christen-pacifisten het principiële geweten van de kerken.

Al heeft het vredesdenken in Rooms-Katholieke kringen ook een lange traditie, ere wie ere toekomst, Kerk en Vrede was in Nederland tot de Tweede Wereldoorlog de enige organisatie die met name de protestantse kerken confronteerde met de grote gewetensvragen van oorlog en vrede. In de periode dat we 'samen' bestaan, mogen we terugkijken op vele openhartige gesprekken en vooral op een uitstekende samenwerking. De theologische bijdragen die vanuit Kerk en Vrede in de loop der jaren zijn geleverd, hebben ons steeds geboeid en op dat vlak was de samenwerking ook steeds heel vruchtbaar.

Die samenspraak en samenwerking blijft ons dierbaar en we hopen die voort te zetten.

Pax Christi heeft Kerk en Vrede nodig! Zonder een 'radicaal' geweten, zou ook onze rol, die meer gezocht wordt in het politieke en kerkelijke 'midden' snel kunnen verworden tot inhoudsloos pragmatisme. Daarom: goede vrienden en vriendinnen van Kerk en Vrede, blijf ons en de kerken scherp houden, zoek ons op, wij zoeken jullie!"

Pax Christi

Zr. Christa Hijstek
Voorzitter van het WRGV,
**Werkverband van Religieuzen
voor Gerechtigheid en Vrede**

PACIFISME NU

Een werkbare politieke agenda

Tijdens de viering van het 80-jarig jubileum van Kerk en Vrede, op zaterdag 20 november, wordt een nieuwe brochure van de hand van de Politieke Werkgroep gepresenteerd. Onder de titel 'Pacifisme nu' wordt een werkbare politieke agenda voor het pacifisme neer gezet. We hopen dat deze brochure binnen en buiten de vredesbeweging tot nadenken, discussie en handelen leidt.

Voor een pacifist stemt de huidige situatie in de wereld over het algemeen niet vrolijk. Aan de ene kant zien we een ontwikkeling naar een steeds ruimer gedeeld geloof in geweld als middel om onrecht te bestrijden. Aan de andere kant heeft (militair) geweld een nieuwe uitlaatklep gevonden in de bestrijding van terrorisme en 'schurkenstaten'.

In de brochure wordt de stand van zaken in de wereld geanalyseerd en wordt een alternatief geschetst. In die alternatieven draait het niet om 'pacifisme vanwege het pacifisme', niet om ritueel herhalen dat oorlog en geweld niet mogen. Veeleer wordt uit de analyses pijnlijk duidelijk dat alternatieven vanuit een pacifistische grondslag de enige mogelijkheid bieden om weg te komen van een gestage ontwikkeling naar een wereld waarin onrechtvaardigheid hand over hand toeneemt, internationale afspraken klakkeloos opzij worden geschoven en de voortgaande technologische ontwikkeling vooral ingezet wordt voor nog meer ongelijkheid en geweld. Dat wil niet zeggen dat doemdenken in de brochure overheerst, ook al geeft de realiteit vaak ruim voldoende aanleiding tot pessimisme. Zoals in het slothoofdstuk naar voren komt, blijven er voldoende aangrijpingspunten te vinden voor optimisme, voor de hoop dat onze alternatieven gemeengoed zullen worden, want 'laten we niet vergeten dat er in de samenleving ook andere krachten zijn. Denk aan de miljoenen die nog niet zo lang geleden de straat op gingen tegen de 'Nieuwe Oorlog'. Denk aan de velen die ook nu gewoon doorgaan met zorgtaken in hun eigen omgeving, de verpleging, het onderwijs, de ouderenzorg, het steunen van vluchtelingen, of gewoon in hun tuintje. Ook zij weten dat oorlogvoeren geen goed middel is en geen oplossingen brengt.'

Drie gebieden worden in evenveel hoofdstukken uitgebreid behandeld: internationale (machts)verhoudingen, internationaal recht en technologie. Dit zijn onderwerpen waarbij zich de laatste tien tot vijftien jaar opmerkelijke ontwikkelingen hebben voorgedaan. In elk hoofdstuk wordt uiteengezet hoe de huidige situatie is, hoe het anders moet en hoe het anders kan. Daarbij worden ook concrete handelingsperspectieven aangegeven. Deze zijn bruikbaar voor zowel individuen als groepen en organisaties.

In de internationale verhoudingen betekende de val van de Muur 15 jaar geleden in eerste instantie dat de hoop op een andere, meer

Menselijk vredessymbool. Deze foto en die op pagina 1 en 7 zijn ontleend aan de uitgave 'Pacifisme nu'.

vreedzame wereld toenam. Helaas is deze hoop alleen maar gelogenstraft. In de brochure komen nieuwe vijandbeelden, globalisering, nieuw Amerikaans imperialisme en Europees militarisme aan de orde. Het nieuwe vijandbeeld, dat zich met name tegen de islam richt en dat het wereldbeeld van velen bepaalt, moet ontkracht worden. Het leren kennen van de ander speelt daarbij een cruciale rol. Tegenover de huidige globalisering wordt de noodzaak van een rechtvaardiger wereld gezet. Het militarisme van de Verenigde Staten en van Europa vindt een alternatief in diplomatie, conflictpreventie en samenlevingsopbouw. Er zijn al veel (internationale) organisaties te vinden die zich met de ontwikkeling en inzet daarvan bezig houden.

Op het gebied van internationaal recht wordt vooral aandacht geschonken aan de uitholling van burgerrechten en aan de ontwikkeling dat internationale rechtsregels steeds makkelijker opzij geschoven worden als ze een bepaald handelen in de weg staan. Daar tegenover zouden juist een versterking van burgerrechten en betere naleving van het internationaal recht gesteld moeten worden. We moeten daarbij zoeken naar mogelijkheden om dit recht te handhaven zo...der naar het heilloze middel van oorlog of ander geweld te grijpen.

Waar het gaat om technologie draait het niet alleen om militaire technologie, zoals wapensystemen, als zodanig, maar ook om de inzet van andersoortige technologie en de invloed daarvan op ons leven en op de samenleving. Er wordt gepleit voor ontwapening, voor ontwikkeling van geweldloze technologie en voor gebruik van technologie op zodanige wijze dat het een bijdrage levert aan een meer vreedzame en rechtvaardige wereld.

De in de brochure beschreven ontwikkelingen leiden onvermijdelijk tot de constatering dat het pacifisme meer dan ooit de enige

reële keuze is op het gebied van oorlog en vrede: 'We kunnen niet anders zeggen dan dat het beeld niet bemoedigend is. Wat er veranderde, veranderde veelal niet ten goede. (...) Het is een beeld dat we al eens eerder tegen zijn gekomen. Dat is nooit een reden geweest om het bijltje er dan maar bij neer te leggen, en dat zal het dus nu ook niet zijn. (...) Wij menen

dat het anders kan en we zullen ervoor blijven strijden dat het anders gaat. Voor ons is er daarbij maar een logische weg, die van het pacifisme.'

De keuze voor het pacifisme wordt uitvoerig uitgelegd, want de afgelopen maanden is eens te meer duidelijk geworden dat deze keuze nogal eens vraagt tekenen of afkeer oproept. Het idee dat ge-

weldgebruik soms onvermijdelijk is, juist om zaken die we allen voorstaan, zoals bescherming van mensenrechten, vraagt om een ontkrachting die verder gaat dan een enkele principiële afwijzing van oorlog en geweld. De Politieke Werkgroep laat zien dat oorlog geen geschikt middel is voor het bevorderen van mensenrechten en dat juist vanuit het pacifisme een scala aan geweldloze alternatieven voor handen is die hier wel een bijdrage aan kunnen leveren.

De brochure besluit met een pacifistische agenda. Er worden zeven agendapunten geformuleerd, van een duidelijke uitleg van pacifisme tot intelligent gebruik van moderne communicatiemiddelen, waaraan door de vredesbeweging hard gewerkt zal moeten worden om een meer vreedzame en rechtvaardige wereld een stapje dichterbij te brengen. Meer dan genoeg te doen dus voor de komende jaren. Kerk en Vrede kan nog lang niet met pensioen.

'Pacifisme nu' kost € 8 (exclusief verzendkosten) en is te bestellen bij het secretariaat van Kerk en Vrede. Verzendingskosten na 20 november plaats vinden, tijdens de jubileumviering is de brochure uiteraard ook verkrijgbaar.

80 jaar Kerk en Vrede: Een Pacifistische Agenda NU

Op zaterdag 20 november viert Kerk en Vrede haar 80-jarig bestaan met een bijeenkomst in de Mozes en Aaronkerk aan het Waterlooplein 205 in Amsterdam. Het programma begint om 10.15 uur en duurt tot 16.00 uur. Wij nodigen u van harte uit hier bij aanwezig te zijn.

'Een Pacifistische Agenda NU!' is het thema van dit jubileum. Als vereniging van mensen die binnen en buiten de kerken actief zijn zetten wij ons inmiddels al 80 jaar actief in voor ontwapening en geweldloosheid. Kerk en Vrede is meegegroeid met alle veranderende perspectieven die de thematiek van de vrede onderging. Bij een vergrijzend ledenbestand nemen we een verjonging waar in staf en bestuur en in programma. Als onderdeel van de kerkelijke vredesbeweging hebben we steeds geprobeerd in dit alles de geweldloosheid aan de orde te stellen. In haar noodzaak en mogelijkheden. Om te beginnen als spiritualiteit; en als het maar even kon als actie-model. Zo horen we tot de initiatiefnemers en belangrijkste dragers van het 'Platform Tegen de Nieuwe Oorlog'. Internationaal maken deel uit van de wereldwijde beweging 'International Fellowship Of Reconciliation' en zetten we ons in binnen het kader van het Decennium voor een

Cultuur van Vrede en Geweldloosheid.

Tijdens de jubileumviering kunt u een uitdagend programma tegemoet zien.

Als krasse tachtig-jarige worden wij uitgedaagd om het kleine en grote geweld in onze Westerse Geweldscultuur onder ogen te zien aan de hand van een videobewerking van Michel Moore's film "Bowling for Columbine". De thematiek uit deze film wordt verder behandeld in een zestal workshops, die geleid worden door organisaties vanuit het Platform Vredescultuur, nog een samenwerkingsverband waarbinnen Kerk en Vrede een belangrijke rol speelt. In de workshops komen de onderwerpen vredesopvoeding, vreemdelingenangst, vrouwen voor vrede, religie en geweld, macht van de media en cultuur van vrede aan de orde. Hoe kunnen we heersende geweldscultuur omschakelen naar een vredescultuur?

De Politieke Werkgroep presenteert de nieuwe brochure "Een pacifistische agenda", waarover u elders in dit blad kunt lezen. Daarin worden de noodzaak en de mogelijkheden van een pacifistische vredespolitiek aangekaart, aangevuld met concrete handelingsperspectieven voor groepen

en individuen. De brochure schenkt bijzondere aandacht aan een drietal gebieden die de afgelopen tien tot vijftien jaar sterk in ontwikkeling, positief danwel negatief, zijn geweest: internationale (machts)verhoudingen, internationaal recht en technologie. Twee personen die zich in hun dagelijks werk bezig houden met thema's die in de brochure aan de orde komen zullen een reactie geven op de inhoud.

Last but not least maken wij een nieuwe stap met de start en presentatie van de Werkgroep Interreligieus Vredeswerk. Samen vrede maken via interreligieus of multicultureel vredeswerk. Daartoe nodigen wij u uit. Samen willen wij de toonzetten op een ludieke, interactieve en creatieve wijze.

Er is een feestelijke afsluiting middels interculturele hapjes. Het geheel wordt omlijst door muzikale bijdragen van het Inter-cultureel en Muzisch Instituut (IMI), waarbij ook van actieve deelname van de bezoekers sprake zal zijn.

Deelname inclusief lunch kost € 15, zonder lunch € 7,50. U kunt zich aanmelden bij het secretariaat van Kerk en Vrede, per email (jubileum@kerkenvrede.nl) of per telefoon (030-2316666).